

I kendelse afsagt af Østre Landsrets 16. afdeling i kære nr. 116/1984 (Vejen til Pretoria-sagen) fastslås det, at »bestemmelserne i retsplejelovens § 785, jf. § 172, findes at burde anvendes analogt på journalister ved Danmarks Radio i et tilfælde som det foreliggende«, en holdning, som Vestre Landsrets kendelse af 18. juli 1985 i sag nr. 1091/1985 mod en medarbejder ved Radio Århus, Kurt Madsen, tilsluttede sig.

Imidlertid kærede anklagemyndigheden sidstnævnte afgørelse til Højesteret, som i sin kendelse af 19. marts 1986 sag nr. 374/1985 fastslog:

»Bestemmelsen i retsplejelovens § 172, stk. 1, om fritagelse for medarbejdere ved trykte periodiske skrifter for pligten til at afgive vidneforklaring om forfatteren eller kilden til en unavngiven artikel eller meddelelse i skriftet er efter lovens forarbejder udformet i nær sammenhæng med straffebestemmelserne i lov om pressens brug. Vidnefritagelsen modsvares således af radaktørens strafansvar for unavngivne artikler. En tilsvarende ansvarsordning er ikke gennemført ved lovgivningen om radio- og fjernsynsvirksomhed. På denne baggrund findes der ikke at være et grundlag for at anvende retsplejelovens § 172, stk. 1, analogt på journalister ved radio og fjernsyn.«

Ved Vestre Landsrets kendelse i Kurt Madsen-sagen af 14. august 1986 sag nr. 1162/1986, som senere stadfæstet af Højesteret den 26. november 1986 sag nr. 300/1986, er fastslået, at den pågældende journalist kan tages i forvaring på trods af, at den forbrydelse, der skulle opklares, drejede sig om 5 knuste butiksruder til en samlet pris på ca. 80.000 kr. Det hedder således i Vestre Landsrets præmisser:

»Anvendelse af økonomiske tvangsmidler findes ikke at være egnet til at få vidnet til at opgive sin vægring ved at afgive forklaring. Det findes derimod ikke at kunne udelukkes, at anvendelse af det i retsplejelovens § 178, stk. 1, nr. 5, nævnte tvangsmiddel vil kunne være egnet hertil. Når henvises til forbrydelsens karakter og grovhed, findes en kortere tids anvendelse af det nævnte tvangsmiddel, der til enhver tid vil kunne bringes til opmærksomhed af retten, jf. retsplejelovens § 178, stk. 2, 2. pkt., ikke at stå i misforhold til det, der herigenem søges opnået.«

Forslagsstillerne ønsker med lovforslaget at ændre journalisters kildebeskyttelse, således at en smadret butiksrude som i den nævnte sag mod

Kurt Madsen ikke kan betyde, at journalisten pålægges vidnepligt, ligesom de mulige tvangsmidler ikke findes at stå i noget som helst rimeligt mål med den begåede forbrydelse. Ligeledes ønsker forslagsstillerne, at medarbejderne ved de elektroniske medier sidestilles med den trykte presses. Eftersom Vestre Landsret i sin kendelse af 18. juli 1985 lagde vægt på, at der var tale om et professionelt produkt, skal forslagsstillerne udtrykkeligt gøre opmærksom på, at man ønsker begrebet »journalister« i § 172, stk. 1 og 2, fortolket bredt, således at begrebet også omfatter de ikke-professionelle medarbejdere, der udfører journalistisk betonet arbejde ved tidsskrifter, periodika, videoproduktioner, radio og tv m.v., omfattet af fritagelsen for vidnepligt, jf. § 172, stk. 1 og 2.

Forslagsstillerne finder det endvidere uholdbart, at mindre sager, som højst ville indbringe lovovertræderen mindre frihedsstraf, kan medføre, at den pågældende medarbejders fritagelse for at vidne eller på anden måde røbe sin kilde eller dennes identitet tilsidesættes. Derfor er anvendt den formulering, der findes i retsplejelovens § 170, stk. 2, der omhandler lægers, advokaters og præsters ret til at nægte at afgive vidneforklaring, idet den kun undtagesvis, og hvor afgørende offentlige eller private interesser er involveret, kan afkræves disse.

Det er efter forslagsstillernes opfattelse en vigtig del af journalisters arbejde at beskrive den grå zone mellem korrekt og lovstridig adfærd. Her ønsker vi ubetinget at give journalisterne kildebeskyttelse. Hvor der er tale om grov kriminalitet, må samfundets hensyn komme i første række, hvorfor de ændrede bestemmelser ikke ændrer journalisters vidnepligt i sådanne tilfælde.

Bemærkninger til de enkelte bestemmelser

Til § 1, nr. 1

Her sidestilles elektroniske medier m.v. med trykte.

Til § 1, nr. 2

Betingelserne for at afkræve vidneforklaring er udtryk for en tilnærmelse til reglen i § 170, stk. 2, som omhandler præster, læger og advokater. Formålet er at sikre journalister en væsentlig større kildebeskyttelse end hidtil gældende for de trykte medier.

I et bilag er optrykt retsplejelovens §§ 170 og 172.